

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. декана юридичного факультету

 Р. П. Шляхтич
« ____ » _____ 2021 р.

ПРОГРАМА

Комплексного фахового екзамену

Освітньо-професійна програма
підготовки здобувачів вищої освіти
на початковому рівні (короткий цикл) вищої освіти «Право»
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право
освітня кваліфікація молодший бакалавр права

Обговорено та Ухвалено на засіданні
кафедри права і публічного управління
та адміністрування
Протокол № 6 від 14.12. 2021 р.
В.о. завідувача кафедри права і
публічного управління та
адміністрування

 I.V. Міма

Ухвалено науково-методичною радою
Державного університету економіки і
технологій

Протокол № 6 від 22.12.2021 р.
Голова науково-методичної ради

 С. В. Гушко

2021-2022 навчальний рік

Програма комплексного фахового екзамена для здобувачів освітнього ступеня «Молодший бакалавр», спеціальності 081 «Право» денної і заочної форми навчання /Державний університет економіки і технологій, кафедра права і публічного управління та адміністрування; уклад. І.В. Міма, В.І. Ямковий, Н.В. Іванюк, О.А. Теличко, рец. І.Д. Копайгора : Кривий Ріг. 2021.– 25 с.

Укладачі: Теличко Оксана Анатоліївна – кандидат юридичних наук, доцент., в.о. завідувача кафедри правового регулювання економіки; Міма Ірина Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент., в.о. завідувача кафедри права і публічного управління та адміністрування; Владислав Іванович Ямковий - кандидат юридичних наук, доцент кафедри права і публічного управління та адміністрування, Ніна Вікторівна Іванюк – асистент кафедри права і публічного управління та адміністрування.

Рецензент: І.Д. Копайгора к.ю.н., доцент, професор кафедри правового регулювання економіки.

Відповідальний за випуск: Міма Ірина Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри права і публічного управління та адміністрування.

Програма комплексного фахового екзамену для здобувачів освітнього ступеня «молодший бакалавр», спеціальності 081 «Право» денної і заочної форми навчання розроблена з метою атестації випускників освітньо-професійної програми, яка проводиться у формі комплексного фахового екзамену.

Програма складена на підставі освітньо-професійної програми для молодших бакалаврів спеціальності 081 «Право».

	стор.
Вступ	5
1. Перелік дисциплін, що виносяться на комплексний фаховий екзамен	8
2. Порядок проведення комплексного фахового екзамену	8
3. Перелік тем та питань з дисциплін, що виносяться на комплексний фаховий екзамен	10
4. Оцінювання результатів виконання завдань комплексного фахового екзамену	31
5. Рекомендована література для підготовки до комплексного фахового екзамену	33

Опис комплексного фахового екзамену

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти,	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Кількість кредитів – 2	Галузь знань: 08 Право	Цикл III. Практична підготовка	
Загальна кількість годин: 60	Спеціальність: 081 «Право»	Рік підготовки:	
		2	2
	Індивідуально-консультаційна робота		
	6	6	
	Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів вищої освіти на початковому рівні (короткий цикл) вищої освіти «Право»	Самостійна робота студента	
		54	54
Разом			
60	60		
	Рівень вищої освіти: молодший бакалавр	Вид контролю:	
		екзамен	екзамен

ВСТУП

Комплексний фаховий екзамен на початковому рівні (короткий цикл) вищої освіти є формою підсумкової атестації здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми за спеціальністю 081 «Право» кваліфікації «молодший бакалавр». Атестація здобувачів вищої освіти здійснюється Екзаменаційною комісією після завершення теоретичного та практичного навчання за освітньою програмою відповідного рівня вищої освіти.

Програму комплексного фахового екзамену складено відповідно до вимог:

- Освітньо-професійної програми на початковому рівні (короткий цикл) вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» кваліфікації «молодший бакалавр»;
- Положення про організацію освітнього процесу у Державному університеті економіки і технологій;
- Положення про екзаменаційну комісію з атестації здобувачів вищої освіти у Державному університеті економіки і технологій;
- Положення про порядок оцінювання результатів освітньої діяльності здобувачів вищої освіти.

Метою проведення комплексного фахового екзамену є встановлення відповідності досягнення здобувачами вищої освіти рівня та обсягу програмних компетентностей.

Здобувач початкового рівня (за коротким циклом) вищої освіти молодший бакалавр права при складанні комплексного фахового екзамену має досягти наступних компетентностей та сформулювати програмні результати навчання:

Загальні компетентності(ЗК):

ЗК02 Здатність зберігати та примножувати моральні (етичні), культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК04 Здатність до абстрактного та системного мислення, аналізу та синтезу, креативність.

ЗК06 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК08 Здатність адаптуватись до нових ситуацій, переоцінювати накопичений досвід.

ЗК09 Здатність працювати автономно та в команді, навички міжособистісної взаємодії

Спеціальні компетентності(СК):

СК01. Володіння знаннями з наукових понять, теорій та методів, необхідних для розуміння процесів правотворення і правозастосування, їх походження і розвитку.

СК02 Володіння знаннями в галузі права, необхідні для освоєння спеціалізовано-професійних дисциплін.

СК03 Уміння орієнтуватись у системі законодавства України в різних сферах діяльності

СК05 Здатність аргументувати вибір методів розв'язування ситуаційних задач, критично оцінювати отримані результати та захищати прийняті рішення.

СК 11. Володіння знаннями про засади конституційного ладу України, конституційно-правового статусу людини і громадянина; засади організації органів державної влади та місцевого самоврядування, їх посадових осіб.

СК 12. Володіння базовими знаннями про систему, завдання, основні напрями діяльності правоохоронних органів; сутність, завдання, функції, принципи судової влади, судоустрій в Україні, компетенцію судів.

Програмні результати навчання(ПРН)

ПР04 формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

ПР05 давати короткий висновок щодо окремих проблем з достатньою обґрунтованістю;

ПР06 оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.

ПР11 вільно володіти письмовою та усною державною мовою, правильно вживаючи правничу термінологію;

ПР12 викладати матеріал з певної проблематики таким чином, щоб розкрити зміст основних питань;

ПР13 відтворювати зміст, демонструючи розуміння з основних професійних та суспільних тем.

ПР18 пояснювати природу та зміст основних правових інститутів та процедур національного права;

ПР19 демонструвати необхідні знання та розуміння суті та змісту основних правових інститутів та норм фундаментальних галузей права.

ПР20 застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки;

1. ПЕРЕЛІК ДИСЦИПЛІН, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА КОМПЛЕКСНИЙ ФАХОВИЙ ЕКЗАМЕН

1. Теорія держави і права;
2. Конституційне право України;
3. Цивільне право;
4. Цивільне процесуальне право;
5. Кримінальне право;
6. Кримінально-процесуальне
7. Господарське право;
8. Трудове право;
9. Адміністративне право і процес;

2. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ФАХОВОГО ЕКЗАМЕНА

Комплексний фаховий екзамен на початковому рівні (короткий цикл) вищої освіти є формою підсумкової атестації здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми за спеціальністю 081 «Право» кваліфікації «молодший бакалавр» та проводиться відповідно до Положення про порядок оцінювання результатів освітньої діяльності здобувачів вищої освіти Державного університету економіки і технологій, затвердженого вченою радою Державного університету економіки і технологій протокол №9 від 27 січня 2022 р. (введено в дію наказом № 10 від 27 січня 2022 р.), яким визначено наступне:

До комплексного фахового екзамену допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали освітньо-професійну програму, оцінені за кожним освітнім компонентом обов'язкової частини та кожним обраним освітнім компонентом вибіркової частини відповідного навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти на рівні не нижче 60 балів за шкалою ЄКТС.

Комплексний фаховий екзамен для здобувача проводиться в один день і його загальна тривалість не повинна перевищувати 3 академічних годин. Комплексний фаховий екзамен оцінюється максимально в 100 балів. Після перевірки робіт оцінка оголошується в той же день. У тих випадках, коли результат складання фахового екзамену не відповідає вимогам до рівня атестації, екзаменаційна комісія приймає рішення про те, що здобувач є неатестованим, що відзначається у протоколі засідання комісії.

Якщо здобувач не з'явився на засідання екзаменаційної комісії для

складання екзаменів, то в відомості відзначається, що він є неатестованим у зв'язку з неявкою на засідання комісії. Здобувачі, які не атестовані у затверджений для них термін і не склали комплексний фаховий екзамен, мають право на повторну атестацію в наступний термін роботи атестаційної комісії на засадах, визначених у Порядку переведення, відрахування та поновлення студентів у Державному університеті економіки і технологій.

Рішення екзаменаційної комісії про результати комплексного фахового екзамену та присвоєння здобувачам кваліфікації приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів членів комісії. При однаковій кількості голосів голос голови комісії є вирішальним. Оцінка державної комісії є остаточною.

У випадках незгоди із результатом оцінювання здобувач освіти має право на апеляцію. Для цього здобувач, який не згодний з отриманою оцінкою, не пізніше наступного дня після оголошення результатів комплексного фахового екзамену повинен звернутись до голови комісії з обґрунтованою письмовою апеляцією.

За результатом апеляції оцінка роботи не може бути зменшена, а тільки залишена без зміни або підвищена. Результат розгляду апеляції фіксують на роботі здобувача і підтверджують підписами голови і членів екзаменаційної комісії. Після цього оцінка вноситься до протоколу.

Процедура складання комплексного фахового екзамену визначається Положення про порядок оцінювання результатів освітньої діяльності здобувачів вищої освіти Державного університету економіки і технологій, затвердженого вченою радою Державного університету економіки і технологій протокол №9 від 27 січня 2022 р. (введено в дію наказом № 10 від 27 січня 2022 р.).

Кількість тестових завдань визначається кафедрою і залежить від кількості дисциплін, які входять до Програми комплексного фахового екзамену з відповідної спеціальності, але не може бути менше 42, трьох рівнів складності (14 тестів для кожного рівня складності). У кожного тестового завдання має бути 5 варіантів відповідей.

Для проведення комплексного фахового екзамену створюється екзаменаційна комісія з атестації здобувачів вищої освіти.

Комплексний фаховий екзамен проводиться за технологіями автоматизованої системи контролю та оцінювання знань здобувачів вищої освіти ZELIS 2 у тестовій форм. При цьому, використовуються тести закритого типу (з варіантами відповідей).

Форма проведення комплексного фахового екзамену спрямована на створення сприятливих умов для об'єктивності оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Під час складання комплексного фахового екзамену забороняється користуватися мобільними телефонами, іншими допоміжними засобами та будь-якими літературними джерелами.

3. ПЕРЕЛІК ТЕМ ТА ПИТАНЬ З ДИСЦИПЛІН, ЩО ВИНОСЯТЬСЯ НА КОМПЛЕКСНИЙ ФАХОВИЙ ЕКЗАМЕН

1. Теорія держави і права.

Держава. Поняття і види влади. Особливості державної влади. Поняття й ознаки держави. Основні теорії походження держави. Поняття функції держави та їх класифікація. Поняття форми держави. Класифікація держав за їх формою. Основні форми правління. Поняття, ознаки та види монархій та республік. Форми державного устрою. Поняття та ознаки унітарної держави, федерації, конфедерації та імперії. Державно-політичні режими. Ознаки демократії. Поняття і ознаки правової держави.

Право та законодавство. Поняття та види соціальних норм. Співвідношення та взаємовплив права і моралі. Поняття та ознаки права. Право як суспільне явище (об'єктивне право) і як конкретне повноваження особи (суб'єктивне право). Функції права. Джерела (форми) права. Поняття системи права. Галузі, інститути та норми права. Види норм права. Поняття та види нормативно-правових актів. Співвідношення права та закону. Види підзаконних актів. Правотворчість. Поняття та види систематизації нормативно-правових актів. Правове регулювання суспільних відносин. Реалізація та застосування права. Тлумачення права. Законність та правопорядок.

Правовідносини та правопорушення. Поняття правовідносин. Структурні елементи правовідносин. Юридичні факти як підстава виникнення, припинення та зміни правовідносин. Правомірна і неправомірна поведінка. Поняття, причини і види правопорушень. Поняття, цілі, види і підстави юридичної відповідальності. Обставини, що виключають юридичну відповідальність.

Правосвідомість та правова культура. Права людини та правовий статус особи. Правова система. Сім'я правових систем (правова сім'я).

2. Конституційне право України

Основи конституційного права України. Україна – суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. Декларація про державний суверенітет України. Акт проголошення незалежності України. Референдум 1 грудня 1991 року. Правонаступництво України. Основні етапи конституційного процесу в Україні 1991-1996 рр. Конституція України - Основний закон держави. Порядок внесення змін до Конституції України.

Конституційна форма правління, державного устрою і політичного режиму України. Державні символи України. Адміністративно-територіальний устрій України. Правовий статус національних меншин. Законодавство про мови в Україні.

Громадянство. Поняття громадянство та підданство. Біпатриди та апатриди. Порядок та підстави набуття громадянства України. Порядок та підстави припинення громадянства України. Порядок вирішення питань, які стосуються громадянства України. Правовий статус іноземця і особи без громадянства в Україні.

Права, свободи і обов'язки людини і громадянина. Система конституційних прав людини в Україні. Поняття невід'ємних прав людини. Сучасні міжнародно-правові стандарти в галузі прав людини. Загальна Декларація прав людини. Єдність прав і обов'язків, неприпустимість зловживання правами і свободами, гарантованість прав і свобод, взаємна відповідальність держави і громадянина.

Громадянські (особисті) права людини і громадянина. Право людини на життя, повагу до її гідності, свободу та особисту недоторканність. Принцип презумпції невинуватості і право на судовий захист. Недоторканність житла. Таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Свобода пересування та вільний вибір місця проживання. Поняття свободи світогляду і віросповідання. Зміст принципу відокремлення церкви від держави та школи від церкви. Поняття свободи думки і слова. Право на інформацію. Захист державної й комерційної таємниці.

Політичні права. Право на свободу об'єднання в політичні партії та громадські організації. Види об'єднань громадян в Україні. Особливості правового статусу молодіжних та дитячих громадських організацій. Право громадян на проведення зборів, мітингів, походів та демонстрацій та його юридичні гарантії. Право на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Конституційні соціальні, економічні та культурні права людини і громадянина. Конституційне закріплення права на освіту. Обов'язковість отримання повної загальної середньої освіти. Права та обов'язки учнів. Конституційне закріплення права на достатній життєвий рівень. Право на працю. Юридичні гарантії конституційного права на охорону здоров'я. Конституційне закріплення права на житло. Конституційний захист сім'ї, материнства та дитинства. Конвенція про права дитини.

Конституційні обов'язки громадян України. Порядок призову на військову службу та її проходження. Відстрочки від призову. Альтернативна служба.

Вибори і референдуми. Безпосередня й представницька демократія та їх основні форми. Поняття референдуму. Предмет, порядок призначення та проведення Всеукраїнського та місцевих референдумів. Види виборчих систем. Принципи виборчого права. Порядок підготовки та проведення виборів.

Система органів державної влади в Україні. Принцип поділу державної влади в Україні. Склад, правовий статус і повноваження Верховної Ради України. Правовий статус народного депутата. Підстави і порядок дострокового припинення повноважень Верховної Ради України і Народного депутата України. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Рахункова палата. Порядок роботи Верховної Ради України. Законодавчий і бюджетний процес в Україні.

Правовий статус Президента України та його повноваження. Порядок обрання, підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України. Рада національної безпеки і оборони України.

Правовий статус і повноваження Кабінету Міністрів України. Склад і порядок формування Кабінету Міністрів України. Міністерства та інші центральні органи державної виконавчої влади. Повноваження та порядок формування місцевих державних адміністрацій. Система та повноваження місцевих органів державної виконавчої влади.

Поняття про місцеве самоврядування. Територіальні громади. Органи місцевого самоврядування та їх виконавчі органи. Міський, селищний, сільський голова.

Судова влада в Україні. Конституційний суд України – єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні. Система та повноваження судів загальної юрисдикції в Україні. Основні принципи судочинства в Україні. Порядок розгляду справ у судах.

Система правоохоронних органів в Україні, їх основні завдання. Правовий статус та функції прокуратури України. Правовий статус міліції, Служби безпеки України. Права та обов'язки співробітників міліції та інших правоохоронних органів. Поняття оперативно-розшукової діяльності. Правовий статус та завдання адвокатури

3. Цивільне право України

Фізичні особи як суб'єкти цивільного права. Поняття фізичної особи, її суспільні й природні властивості. Цивільна правоздатність фізичної особи. Дієздатність фізичної особи. Місце проживання фізичної особи та його цивільно-правове значення. Визнання громадянина безвісно відсутнім та оголошення його померлим. Фізична особа – підприємець.

Поняття, види та класифікація юридичних осіб. Поняття і ознаки юридичної особи. Правоздатність юридичної особи. Порядок виникнення юридичних осіб. Порядок припинення юридичних осіб. Класифікація юридичних осіб. Види (форми) юридичних осіб приватного права. Об'єднання юридичних осіб приватного права. Види юридичних осіб публічного права. Види об'єднань громадян і їх місце в системі юридичних осіб.

Об'єкти цивільних прав. Поняття об'єктів цивільних прав. Види об'єктів цивільних прав. Речі як об'єкти цивільних прав. Класифікація речей. Майнові права як об'єкти цивільних прав. Цінні папери як об'єкти цивільних прав. Передача та виконання за цінним папером. Гроші як об'єкт цивільних правовідносин. Нематеріальні блага як об'єкти цивільних прав.

Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин. Правочини. Підстави виникнення, зміни чи припинення цивільних правовідносин. Поняття правочину, його місце в системі юридичних фактів. Види правочинів. Зміст правочину, його тлумачення. Умови чинності угод (правочинів). Недійсні правочини.

Строки (терміни) у цивільному праві. Позовна давність. Поняття, значення і юридична природа строків (термінів) в цивільному праві. Види цивільно-правових строків (термінів). Визначення та обчислення строків (термінів). Поняття позовної давності. Імперативність та диспозитивність у визначенні та застосуванні позовної давності. Тривалість позовної давності. Загальна та спеціальна позовна давність. Початок перебігу позовної давності. Зупинення, переривання та поновлення позовної давності.

Представництво і довіреність. Представництво та його види. Представництво за довіреністю. Види угод, які не може укласти представник. Вчинення правочинів з перевищенням повноважень. Передоручення. Форми та види довіреності. Строк довіреності. Припинення представництва за довіреністю та його наслідки.

Право власності та інші речові права. Поняття, елементи і зміст права власності. Способи і підстави набуття і припинення права власності. Форми власності, їх правове регулювання. Момент виникнення права власності у набувача по договору. Поняття ризику випадкової загибелі або зіпсування майна. Добросовісні і недобросовісні незаконні володільці. Право власності на землю (земельну ділянку). Право власності на житло. Охорона права власності. Загальні положення про речові права на чуже майно. Захист права власності та інших речових прав.

Загальна характеристика зобов'язальних правовідносин. Поняття та види цивільно-правових зобов'язань. Підстави виникнення зобов'язань. Сторони в зобов'язанні. Виконання зобов'язання. Предмет, спосіб, час і місце виконання зобов'язання. Підстави припинення зобов'язань. Види забезпечення виконання зобов'язань.

Загальні положення про договір. Окремі види договорів. Поняття договору, його зміст та форма. Класифікація договорів. Порядок укладення договорів. Зміна та розірвання договору. Окремі види договорів. Договори, спрямовані на передачу майна у власність. Договори спрямовані на передачу майна у користування. Договори, спрямовані на виконання робіт. Договори про надання послуг. Договори у сфері інтелектуальної власності.

Загальні положення про зобов'язання з відшкодування шкоди. Поняття зобов'язань з відшкодування шкоди та деліктної відповідальності. Система та загальні підстави виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди. Відшкодування моральної шкоди. Відшкодування шкоди, завданої прийняттям закону про припинення права власності на певне майно. Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їх працівником чи іншою особою. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом влади автономної республіки Крим, органом місцевого самоврядування або їх посадовими чи службовими особами. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду. Відшкодування майнової шкоди фізичній особі, яка потерпіла від злочину. Відшкодування шкоди, завданої малолітньою та неповнолітньою особою. Відшкодування шкоди, завданої недієздатною, обмежено дієздатною фізичною особою, а також фізичною особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними. Відшкодування шкоди, заподіяної джерелом підвищеної небезпеки. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

Спадкове право. Загальні положення про спадкове право. Відкриття спадщини. Спадковий договір. Спадкування за заповітом. Спадкування за законом. Відмова від спадщини. Відповідальність спадкоємців за борги спадкодавця та відшкодування витрат, які падають на спадкоємців. Охорона спадкового майна. Оформлення права на спадщину

4. Цивільне процесуальне право

Цивільне процесуальне право, як самостійна галузь права. Принципи цивільного процесуального права. Цивільні процесуальні правовідносини. Форми захисту прав і законних інтересів громадян та організацій. Сутність правосуддя в цивільних справах. Поняття цивільного процесу (цивільного судочинства). Предмет та метод цивільного процесуального права. Джерела цивільного процесуального права. Межі дії

цивільного процесуального права. Поняття та значення принципів цивільного процесуального права. Система принципів цивільного процесуального права (загально-правові, міжгалузеві, галузеві, принципи стадії судового розгляду справи) та зміст окремих принципів цивільного процесуального права. Поняття цивільних процесуальних правовідносин, передумови, підстави виникнення цивільних процесуальних правовідносин. Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин.

Суд як суб'єкт цивільного процесу. Сторони та інші учасники цивільного процесу. Суд як суб'єкт цивільного процесу. Склад суду. Відводи. Поняття сторін в цивільному процесі. Права та обов'язки сторін. Процесуальна співучасть. Заміна неналежного відповідача. Процесуальне правонаступництво. Інші учасники цивільного процесу.

Строки у цивільному процесі. Судові витрати. Юридична відповідальність у цивільному процесі. Поняття, види процесуальних строків та їх обчислення. Зупинення, поновлення, продовження та закінчення процесуальних строків. Поняття та види судових витрат. Розподіл судових витрат. Юридична відповідальність.

Юрисдикція суду та підсудність цивільних справ. Юрисдикція судів по розгляду цивільних справ. Підсудність цивільних справ. Її види. Наслідки порушення правил підсудності.

Доказування та докази в цивільному судочинстві. Поняття та види доказів. Доказування. Збирання, дослідження та оцінка доказів. Засоби доказування. Показання свідків. Письмові докази. Речові докази. Висновок експерта. Забезпечення доказів.

Загальна характеристика позовного провадження. Загальна характеристика позовного провадження: загальне та спрощене позовне провадження. Поняття та значення позовного провадження. Поняття, види та елементи позову. Порядок подання позову. Способи захисту відповідача від заявленого позову. Зміни у позовному спорі. Забезпечення позову.

Відкриття провадження по справі. Підготовче провадження. Судовий розгляд цивільних справ (розгляд по суті). Заочний розгляд справи. Судові рішення суду першої інстанції. Поняття та передумови відкриття провадження. Процесуальний порядок відкриття провадження у справі. Поняття, мета, завдання та значення підготовчого провадження. Підготовче судове засідання. Судові виклики та повідомлення. Судовий розгляд по суті цивільних справ. Особливості розгляду по суті справ у порядку спрощеного провадження. Заочний розгляд справи. Ускладнення в процесі судового розгляду (залишення без розгляду, закриття провадження, зупинення провадження, відкладення розгляду, перерва). Судові рішення суду першої інстанції (рішення суду, ухвала суду), їх форма та зміст, порядок прийняття та оголошення судових рішень. Законна сила судового рішення.

Наказне провадження. Поняття та особливості наказного провадження. Розгляд справи у порядку наказного провадження. Судовий наказ. Порядок оскарження судового наказу.

Окреме провадження. Поняття та значення окремого провадження. Загальні правила розгляду та вирішення справ окремого провадження.

Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку. Об'єкти апеляційного оскарження. Право апеляційного оскарження і процесуальний порядок його реалізації. Прийняття апеляційної скарги до розгляду і підготовка розгляду справи апеляційним судом. Розгляд справи судом апеляційної інстанції. Повноваження суду апеляційної інстанції. Об'єкт касаційного оскарження. Право касаційного оскарження і процесуальний порядок його реалізації. Прийняття касаційної скарги до розгляду. Підготовка розгляду справи судом касаційної інстанції, попередній та судовий розгляд справи у касаційному порядку. Повноваження суду касаційної інстанції. Постанови суду касаційної інстанції

5. Кримінальне право

Закон про кримінальну відповідальність. Поняття кримінального закону України, його ознаки і значення. Завдання кримінального законодавства України. Кримінальний закон як єдине джерело кримінального права. Законодавство України про кримінальну відповідальність. Структура (побудова) Кримінального кодексу України. Загальна і Особлива частини Кримінального кодексу України, їх єдність та взаємозв'язок. Структура статей Особливої частини Кримінального кодексу; диспозиції і санкції. Види диспозицій і санкцій. Кримінально-правові норми. Види кримінально-правових норм: визначальні (дефінітивні), роз'яснювальні, заохочувальні і норми-заборони.

Тлумачення кримінального закону: поняття та значення. Неприпустимість аналогії в кримінальному праві. Принципи чинності закону про кримінальну відповідальність: у часі, по території, за колом осіб, універсальний принцип дії закону. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених громадянами України та особами без громадянства за межами України. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених іноземцем за межами України. Видача осіб, що вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція).

Поняття та ознаки кримінального правопорушення. Поняття та підстави кримінальної відповідальності. Визначення поняття кримінального правопорушення: формальне; матеріальне; формально-матеріальне; їх сутність. Ознаки кримінального правопорушення. Суспільна небезпека як матеріальна ознака кримінального правопорушення. Значення суспільної небезпеки. Характер та ступінь суспільної небезпеки.

Протиправність як формальна ознака кримінального правопорушення. Співвідношення суспільної небезпеки і протиправності.

Винність (винуватість) як ознака кримінального правопорушення. Її зміст та значення. Малозначність діяння

Класифікація кримінальних правопорушень у ст. 12 КК України залежно від їх тяжкості та її значення. Поняття складу кримінального правопорушення і його значення. Вичерпний перелік складів кримінальних правопорушень у чинному законодавстві України. Співвідношення понять кримінального правопорушення і складу кримінального правопорушення.

Елементи складу кримінального правопорушення, їх зміст та органічна єдність. Види складів кримінального правопорушення залежно від: 1) їх тяжкості (прості, кваліфіковані, особливо кваліфіковані, привілейовані); 2) особливостей конструкції (матеріальні, формальні, усічені); 3) наявності наслідків (з матеріальною шкодою, з фізичною шкодою, з ідеологічною, політичною, моральною шкодою).

Об'єкт кримінального правопорушення. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення. Поняття об'єкту кримінального правопорушення. Значення об'єкту кримінального правопорушення в структурі елементів його складу для характеристики суспільної небезпечності кримінального правопорушення. Класифікація (види) об'єктів кримінального правопорушення. Поняття предмету кримінального правопорушення та його місце в структурі складу кримінального правопорушення. Відмінність предмету кримінального правопорушення від об'єкту кримінального правопорушення.

Поняття об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Ознаки складу кримінального правопорушення, що характеризують об'єктивну сторону: обов'язкові та факультативні.

Особа яка підлягає кримінальній відповідальності (Суб'єкт кримінального правопорушення). Поняття суб'єкту кримінального правопорушення в законі про кримінальну відповідальність. Обов'язкові та факультативні ознаки суб'єкту кримінального правопорушення. Загальний і спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення в кримінальному праві. Ознаки та види спеціального суб'єкту, його значення для визначення підстав кримінальної відповідальності та ступеня суспільної небезпечності вчиненого кримінального правопорушення. Службові особи.

Суб'єкт кримінального правопорушення та особа кримінального правопорушника (злочинця). Загальний та понижений вік кримінальної відповідальності. Кримінальні правопорушення, за вчинення яких в кримінальному законі встановлено понижений вік відповідальності (ст. 22 КК України).

Осудність як обов'язкова ознака суб'єкту кримінального правопорушення. Поняття осудності та її значення. Форма неосудності та її види. Форми неосудності за чинним КК України.

Поняття неосудності у кримінальному праві України. Критерії неосудності: медичний (біологічний) і юридичний (психологічний).

Обмежена осудність в кримінальному праві, її поняття та ознаки. Вплив визнання особи обмежено осудною на призначення покарання і застосування примусових заходів медичного характеру.

Відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані сп'яніння внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин.

Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення. Поняття суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення та її значення. Ознаки суб'єктивної сторони: обов'язкові і факультативні. Поняття вини та її значення для кримінальної відповідальності.

Форми вини в кримінальному праві України, їх значення для кваліфікації кримінального правопорушення і призначення покарання. Умисна форма вини, необережна форма вини, змішана (подвійна, складна) форма вини.

Стадії вчинення кримінального правопорушення.

Готування до кримінального правопорушення, його поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Види підготовчих дій. Підшукування або пристосування засобів чи знарядь, підшукування співучасників або змова на вчинення кримінального правопорушення, усунення перешкод, а також інше умисне створення умов для вчинення кримінального правопорушення. Замах на кримінальне правопорушення, його поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Види замаху на кримінальне правопорушення: закінчений та незакінчений; замах на непридатний об'єкт та замах з непридатними засобами.

Закінчене та незакінчене кримінальне правопорушення.

Дійове каяття при вчиненні кримінального правопорушення. Відмінність дійового каяття від добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця.

Співучасть у кримінальному правопорушенні. Поняття і значення співучасті у кримінальному правопорушенні та її об'єктивні і суб'єктивні ознаки. Умисна спільна участь декількох суб'єктів кримінального правопорушення у вчиненні умисного кримінального правопорушення.

Суб'єктивні ознаки співучасті. Виконавець та співвиконавець кримінального правопорушення. Організатор кримінального правопорушення. Підбурювач до кримінального правопорушення. Способи підбурювання. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки підбурювання. Пособник кримінального правопорушення. Види пособництва. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки пособництва. Відокремлення пособництва від підбурювання.

Форми співучасті. Вчинення кримінального правопорушення групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою або

злочинною організацією. Кримінальна відповідальність співучасників при різних формах співучасті. Призначення покарання співучасникам. Спеціальні питання відповідальності співучасників. Екссес виконавця. Добровільна відмова співучасників. Добровільна відмова виконавця. Відповідальність інших співучасників при добровільній відмові виконавця. Особливості добровільної відмови підбурювача та пособника.

Поняття причетності до кримінального правопорушення. Види причетності: переховування, неповідомлення, потурання. Відповідальність за причетність до кримінального правопорушення.

Множинність кримінальних правопорушень. Сукупність кримінальних правопорушень та її ознаки. Види сукупності кримінальних правопорушень: ідеальна та реальна сукупність. Види фактичної повторності: повторність тотожних, однорідних та різнорідних кримінальних правопорушень.

Рецидив кримінального правопорушення: поняття та ознаки. Види рецидиву: загальний, спеціальний, простий, складний (багаторазовий), пенітенціарний, особливо небезпечний.

Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння. Поняття, ознаки і види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння. Поняття необхідної оборони. Завдання шкоди при необхідній обороні тому, хто посягає. Мета необхідної оборони – захист від суспільно небезпечних посягань.

Перевищення меж (екссес) необхідної оборони. Його поняття і ознаки. Відповідальність за екссес оборони.

Уявна оборона. Поняття, підстави та ознаки крайньої необхідності.

Фізичний або психічний примус – його поняття та ознаки. Межі кримінальної відповідальності особи за заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо ця особа зазнала фізичного примусу або психічного примусу, внаслідок якого вона зберігала можливість керувати своїми діями.

Виконання наказу або розпорядження – його поняття та ознаки. Діяння, пов'язане з ризиком – його поняття і ознаки. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації – його поняття та ознаки.

Покарання та його види.

Поняття та ознаки покарання за кримінальним законом України. Кара як ознака покарання. Елементи кари. Соціальна природа покарання. Мета покарання. Система та види покарань. Поняття, ознаки та значення системи покарань за кримінальним законодавством. Система покарань в історії кримінального права та за чинним кримінальним законодавством України. Класифікація (види) покарань. Основні та додаткові покарання; безстрокові, строкові, та не пов'язані з встановленням строків; загальні та спеціальні.

Злочини проти основ національної безпеки. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади. Об'єктивна та суб'єктивна сторона кримінального правопорушення. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України. Державна зрада. Форми державної зради. Поняття та правові підстави державної та військової таємниці. Перехід на бік ворога у воєнний час або в бойовій обстановці. Момент закінчення кримінального правопорушення. Зміст мети як ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення. Суб'єкт державної зради. Умови та підстави звільнення від кримінальної відповідальності.

Диверсія. Поняття диверсії. Види диверсійних дій. Особливості конструкції складу диверсії. Зміст мети як ознаки суб'єктивної сторони диверсії.

Шпигунство. Поняття шпигунства. Шпигунство, предметом якого є відомості, що становлять державну або військову таємницю. Поняття державної та військової таємниці. Суб'єкт шпигунства та його відмінності від суб'єкта державної зради. Умови та підстави звільнення від кримінальної відповідальності.

Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи. Поняття вбивства і його види. Умисне вбивство без обтяжуючих обставин (просте умисне вбивство). Характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак цього кримінального правопорушення.

Умисне вбивство при обтяжуючих обставинах..

Умисне вбивство при пом'якшуючих обставинах і його види.

Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення. Вбивство через необережність.

Кримінальні правопорушення проти здоров'я, їх загальна характеристика і види. Поняття і види тілесних ушкоджень. Умисне тяжке тілесне ушкодження. Поняття тяжкого тілесного ушкодження і його види. Кваліфікуючі ознаки умисного тяжкого тілесного ушкодження. Відмінність тяжкого тілесного ушкодження, внаслідок якого сталася смерть потерпілого, від умисного та необережного вбивства.

Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження. Поняття середньої тяжкості тілесного ушкодження і його види.

Умисне тяжке або середньої тяжкості ушкодження при пом'якшуючих обставинах. Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Умисне легке тілесне ушкодження. Поняття легкого тілесного ушкодження і його види.

Побої і мордування. Їх відмінність від легких тілесних ушкоджень.

Катування. Відмінність катування від нанесення тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості.

Кримінальні правопорушення проти власності. Крадіжка. Поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Момент закінчення кримінального правопорушення. Види крадіжки. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Грабіж. Поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Момент закінчення кримінального правопорушення. Види грабежу. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Розбій. Поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Особливості складу кримінального правопорушення за конструкцією об'єктивної сторони. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних кримінальних правопорушень. Вимагання. Поняття, об'єктивні і суб'єктивні ознаки. Момент закінчення кримінального правопорушення. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Шахрайство. Поняття, об'єктивні і суб'єктивні ознаки. Момент закінчення кримінального правопорушення. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Корисливі кримінальні правопорушення проти власності без ознак викрадення.

Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою. Поняття, об'єктивні і суб'єктивні ознаки. Відмінність від шахрайства.

Некорисливі кримінальні правопорушення проти власності. Умисне знищення або пошкодження майна.

Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності. Групове порушення громадського порядку.

Масові заворушення. Поняття та ознаки діяння. Момент закінчення кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Хуліганство. Поняття та види. Місце вчинення кримінального правопорушення. Знаряддя хуліганства та їх вплив на кваліфікацію. Суб'єктивні ознаки. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від групового порушення громадського порядку і масових заворушень.

Кримінальні правопорушення проти суспільної моральності.

Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки. Кримінальні правопорушення, що сприяють створенню і діяльності організованих груп, злочинних організацій і озброєних банд.

Створення злочинної організації. Поняття злочинної організації, її ознаки. Види дій. Мета як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Сприяння учасникам злочинної організації та укриття їх кримінально-протиправної діяльності. Бандитизм. Поняття банди та її ознаки. Форми

бандитизму.. Особливості законодавчої конструкції даного кримінального правопорушення. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікація дій осіб, які брали участь у банді.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з тероризуванням населення, утворенням непередбачених законом воєнізованих або озброєних формувань.

Терористичний акт. Поняття терористичного акту, його ознаки. Види дій, що утворюють об'єктивну сторону. Мета як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони. Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки.

Створення терористичної групи чи терористичної організації. Поняття терористичної групи і терористичної організації. Підстави звільнення від кримінальної відповідальності за діяння передбачені цією статтею.

Фінансування тероризму. Поняття фінансування тероризму та мета цього кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки. Умови та підстави звільнення від кримінальної відповідальності.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з порушенням правил придбання, зберігання вогнепальної зброї, а також радіоактивних матеріалів.

Кримінальні правопорушення щодо об'єктів житлово-комунального господарства.

Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів

Незаконне публічне вживання наркотичних засобів..

Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин. або їх аналогів.

Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів або прекурсорів. Об'єкт кримінального правопорушення. Способи вчинення кримінально-протиправних дій. Суб'єкт кримінального правопорушення. Умови притягнення до кримінальної відповідальності. Кваліфікуючі ознаки.

Кримінальні правопорушення, що посягають на встановлений порядок, спрямований на попередження захворювань населення.

Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів.

Спонування неповнолітніх до застосування допінгу. Предмет кримінального правопорушення. Об'єктивна і суб'єктивна ознака. Кваліфікуючі ознаки.

Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Розголошення державної таємниці. Втрата документів, що містять державну таємницю. Передача або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку перетинання державного кордону, міжнародних польотів.

Незаконне переправлення осіб через державний кордон України. Поняття "державний кордон". Види дій. Зміст суб'єктивної сторони. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки цього кримінального правопорушення.

Ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу. Поняття ухилення. Відмежування від дезертирства. Суб'єкт кримінального правопорушення.

Ухилення від призову за мобілізацією.

6. Кримінально-процесуальне право

Поняття, суть і завдання кримінального процесу. Поняття, сутність та форми кримінального процесу. Завдання кримінального процесу. Система стадій кримінального процесу. Кримінально-процесуальна форма, функції, відносини та гарантії. Кримінально-процесуальні акти.

Суб'єкти кримінального процесу. Поняття і класифікація суб'єктів кримінального процесу. Суд, слідчий суддя, присяжний як суб'єкти кримінально-процесуальної діяльності. Сторона обвинувачення. Сторона захисту. Потерпілий та його представник у кримінальному процесі. Їх процесуальний статус. Інші учасники кримінального провадження. Відводи суб'єктів кримінального провадження.

Докази і доказування у кримінальному процесі. Поняття, сутність та значення кримінального процесуального доказування. Предмет, межі і суб'єкти доказування. Процес доказування у кримінальному провадженні. Поняття та класифікація доказів. Характеристика процесуальних джерел доказів.

Відшкодування шкоди у кримінальному провадженні. Відшкодування (компенсація) шкоди: поняття, учасники, види шкоди. Способи відшкодування шкоди.

Процесуальні строки і витрати. Поняття процесуальних строків та їх значення у кримінальному процесі. Класифікація строків у кримінальному процесі. Порядок обчислення процесуальних строків. Поняття і види процесуальних витрат.

Заходи забезпечення кримінального провадження. Поняття та класифікація заходів забезпечення кримінального провадження. Загальні правила їх застосування. Запобіжні заходи: поняття, види, мета і підстави їх застосування. Загальний порядок застосування, зміни та скасування запобіжних заходів. Порядок застосування окремих видів запобіжних заходів. Інші заходи забезпечення кримінального провадження.

Загальні положення досудового розслідування. Поняття стадії досудового розслідування. Форми досудового розслідування. Поняття та характеристика загальних положень досудового розслідування.

Провадження слідчих (розшукових) дій. Поняття, види, система та значення слідчих (розшукових) дій. Загальні вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій. Загальна характеристика слідчих (розшукових) дій та порядок їх проведення.

Зупинення і закінчення досудового розслідування. Підстави і процесуальний порядок зупинення та відновлення досудового розслідування. Форми закінчення досудового розслідування. Закриття кримінального провадження. Звільнення особи від кримінальної відповідальності. Звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру.

Підсудність та підготовче судове провадження. Судовий розгляд. Поняття та види підсудності у кримінальному провадженні. Поняття, суть і значення підготовчого провадження. Порядок і строки підготовчого провадження. Ознайомлення з матеріалами кримінального провадження. Поняття, суть і значення стадії судового розгляду. Загальні положення судового розгляду у кримінальному провадженні. Межі судового розгляду. Процедура судового розгляду.

Судове провадження з перегляду судових рішень. Поняття, значення та основні риси провадження в суді апеляційної інстанції. Суб'єкти апеляційного оскарження. Строки і порядок подачі апеляційних скарг. Підготовка до апеляційного розгляду. Розгляд справи в суді апеляційної інстанції. Підстави для скасування або зміни вироку або ухвали апеляційним судом. Призначення нового розгляду в суді першої інстанції. Процесуальні акти апеляційної інстанції. Постановлення вироку апеляційним судом. Поняття, значення та основні риси провадження в суді апеляційної інстанції. Суб'єкти апеляційного оскарження. Поняття і значення стадії касаційного

провадження. Суб'єкти, строки та межі касаційного провадження. Порядок та результати розгляду справи касаційним судом. Рішення касаційної інстанції. Загальні положення перегляду рішень суду за нововиявленими або виключними обставинами. Підстави для здійснення кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами

7. Господарське право

Господарські правовідносини та господарське право. Господарське право як галузь права, наука та навчальна дисципліна. Господарські правовідносини, їх ознаки і види. Методи господарського права.

Господарська комерційна (підприємницька діяльність) діяльність. Підприємництво як вид господарської діяльності. Принципи підприємницької діяльності. Організаційні форми підприємництва.

Суб'єкти господарювання. Поняття суб'єкта господарювання. Види суб'єктів господарювання. Утворення суб'єкта господарювання. Установчі документи. Державна реєстрація суб'єкта господарювання. Припинення діяльності суб'єкта господарювання.

Правове становище підприємств. Підприємство – основна організаційна ланка економіки України. Основні ознаки підприємства. Види підприємств. Організаційна структура підприємства. Приватне підприємство, засноване на власності фізичної особи. Колективне підприємство, засноване на власності трудового колективу. Господарське товариство. Підприємство, засноване на власності об'єднання громадян. Комунальне підприємство, засноване на власності територіальної громади. Державне підприємство, засноване на державній власності, державне казенне підприємство. Ознаки віднесення підприємства до певної категорії. Правове становище приватних підприємств. Статут підприємства, його призначення, порядок затвердження і зміст. Майно підприємства. Володіння і користування природними ресурсами. Гарантії майнових права підприємства. Загальні принципи управління підприємством.

Правовий статус господарських товариств. Правова характеристика господарських товариств. Види господарських товариств. Майно та майнові права господарського товариства. Права і обов'язки учасників господарського товариства. Природа та шляхи формування статутного капіталу господарського товариства. Управління господарським товариством. Облік і звітність господарських товариств. Зміст установчих документів господарського товариства. Припинення діяльності господарських товариств.

Загальні положення про господарські зобов'язання. Поняття господарських зобов'язань. Підстави виникнення господарських зобов'язань. Основні та додаткові (акцесорні) зобов'язання. Майново-господарські зобов'язання. Організаційно-господарські зобов'язання. Забезпечення виконання господарських зобов'язань як додаткова гарантія належного виконання зобов'язань. Правова характеристика неустойки, застави, завдатку, поруки, гарантії та притримання. Характеристика видів неустойки. Співвідношення неустойки та збитків. Порядок зменшення розміру неустойки. Зміна та припинення господарських зобов'язань.

Господарські договори. Поняття та особливості господарського договору, його правова природа. Функції та значення господарського договору. Загальні умови укладення договорів, що породжують господарські зобов'язання. Істотні умови господарського договору. Особливості укладення попередніх договорів та договорів за державним замовленням. Укладення господарських договорів на біржах, ярмарках та публічних торгах. Укладення організаційно - господарських договорів та укладення господарських договорів за рішенням судів. Порядок зміни та розірвання господарського договору. Ціна у господарських зобов'язаннях. Виконання господарських зобов'язань. Припинення господарських зобов'язань. Підстави визнання господарського договору недійсним. Процедура визнання господарського договору недійсним. Наслідки визнання недійсним господарського договору. Тлумачення господарського договору.

Основні засади господарсько - правової відповідальності. Характеристика господарсько-правової відповідальності. Підстави та межі господарсько-правової відповідальності. Підстави звільнення особи від господарсько-правової відповідальності. Поняття господарського правопорушення. Основні види господарських правопорушень. Функції господарсько-правової відповідальності. Характеристика видів господарсько-правових санкцій. Відшкодування збитків у сфері господарювання. Характеристика штрафних санкцій. Штрафні та оперативно-господарські санкції. Адміністративно-господарські санкції: поняття та види. Порядок накладення господарсько-правових санкцій. Оскарження рішення про накладання господарсько-правових санкцій.

8. Трудове право

Соціальне партнерство. Поняття, ознаки, форми та рівні соціального партнерства. Акти соціального партнерства у трудовому праві. Поняття, ознаки та значення колективного договору та сторін колективного договору. Сфера укладання колективного договору та порядок його укладання. Зміст колективного договору та його структура, взаємні права та обов'язки сторін щодо врегулювання виробничих, трудових, соціально-економічних відносин. Процедура колективних переговорів. Порядок вирішення розбіжностей, що

виникають під час ведення колективних переговорів. Реалізація колективного договору та контроль за його виконанням. Відповідальність за порушення колективного договору.

Трудовий договір. Поняття трудового договору та його відмінність від цивільно-правових угод про працю. Сторони та зміст трудового договору. Гарантії прав і обмеження прав особи при укладенні трудового договору. Загальний порядок прийняття на роботу та юридичне оформлення трудового договору. Випробування при прийнятті на роботу. Види трудового договору. Контракт як особливий вид трудового договору. Трудовий договір про тимчасову роботу. Трудовий договір про сезонну роботу. Трудовий договір з працівником-мігрантом. Трудовий договір про сумісництво. Трудовий договір про суміщення професій і посад. Зміна умов трудового договору. Переведення на іншу роботу. Переміщення. Види переведення на іншу роботу. Тимчасові переведення з ініціативи власника. Переведення з ініціативи працівника. Зміна істотних умов праці.

Припинення трудового договору. Підстави припинення трудового договору. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу. Додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи власника. Розірвання трудового договору на вимогу профспілкового або іншого уповноваженого на представництво трудовим колективом органу.

Порядок звільнення з роботи. звільнення і проведення розрахунку. Відсторонення працівника від роботи.

Робочий час і час відпочинку. Поняття робочого часу. Гарантії у сфері робочого часу. Види робочого часу. Нормальний, скорочений і неповний робочий час.

Режим робочого часу та його види. Режим робочого часу працівника. Режим роботи підприємства. Єдиний режим робочого часу. Індивідуальний режим робочого часу.

Загальні і спеціальні режими робочого часу. Ненормований робочий день. Надурочна робота. Чергування.

Облік робочого часу. Поняття часу відпочинку. Види часу відпочинку. Перерви протягом робочого дня. Щоденний відпочинок. Вихідні дні. Святкові і неробочі дні.

Відпустки. Види відпусток. Щорічні відпустки. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням. Творча відпустка. Соціальні відпустки. Відпустка без збереження заробітної плати. Порядок надання відпусток.

Матеріальна відповідальність сторін трудових правовідносин. Матеріальна відповідальність. Умови і підстави. Види матеріальної відповідальності. Обмежена матеріальна відповідальність. Повна матеріальна відповідальність. Кратна матеріальна відповідальність.

Трудові спори. Нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства.

Поняття і види трудових спорів. Індивідуальні трудові спори: поняття, види, причини виникнення та способи вирішення. Органи, які розглядають індивідуальні трудові спори.

Порядок розгляду трудових спорів, прийняття рішення комісією по трудових спорах, порядок його виконання та оскарження. Розгляд трудових спорів у місцевих судах.

Порядок поновлення працівника на роботі та оплата вимушеного прогулу. Поняття, предмет і сторони колективних трудових спорів. Юридичні способи вирішення колективних трудових спорів. Органи розгляду колективних трудових спорів. Формування вимог найманих працівників та момент виникнення колективного трудового спору. Порядок вирішення колективного трудового спору примирною комісією і трудовим арбітражем. Правовий статус посередника. Право на страйк та його реалізація.

9. Адміністративне право і процес

Адміністративне право як галузь права України. Поняття і предмет адміністративного права. Адміністративне право: публічне і приватне. Фундаментальні категорії адміністративного права: «публічна адміністрація», «адміністративний орган», «державне управління», «публічне управління», «орган виконавчої влади». Суб'єкти адміністративного права. Джерела адміністративного права. Метод адміністративного права. Імперативний метод в адміністративно-правовому регулюванні. Прояви диспозитивного методу. Державне управління - вид державної діяльності. Структура державного управління. Ознаки державного управління.

Адміністративно-правові норми та відносини. Поняття і структура адміністративно-правових норм. Види норм адміністративного права. Поняття адміністративних правовідносин. Суб'єкти адміністративно-правових відносин, їх властивості. Об'єкт адміністративно-правових відносин. Види адміністративно-правових відносин.

Органи публічної влади як суб'єкти адміністративного права. Ознаки органів виконавчої влади як суб'єктів адміністративно-правових відносин. Система органів державного управління. Вищі та центральні органи. Місцеві органи виконавчої влади. Поняття і основні риси державної служби. Поняття і види державних службовців. Вимоги щодо вступу на державну службу. Проходження державної служби. Підстави виникнення та припинення державних службових відносин. Правовий статус державного службовця. Система місцевого самоврядування та органів місцевого самоврядування. Виконавчі органи місцевого самоврядування.

Громадяни та громадські об'єднання як суб'єкти адміністративного права. Адміністративна правоздатність та адміністративна дієздатність громадян. Адміністративно-правовий статус іноземців та осіб без громадянства. Громадські об'єднання громадян як суб'єкти адміністративного права. Основи адміністративно-правового положення громадських об'єднань.

Адміністративний примус. Адміністративна відповідальність Поняття та ознаки адміністративної відповідальності, її відмінність від інших видів юридичної відповідальності.Склад адміністративного проступку. Види адміністративних правопорушень. Поняття і види адміністративних стягнень. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх (ст. 24 Кодексу України про адміністративні правопорушення). Органи (службові особи), уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення. Накладення адміністративних стягнень.

Сутність, завдання, правові основи та принципи адміністративного процесу. Поняття і предмет адміністративного процесу. Адміністративний процес і адміністративна процедура: правова природа та особливості співвідношення. Поняття та значення принципів адміністративного процесу Система та загальна характеристика принципів адміністративного процесу, їх особливості

Поняття та зміст адміністративно-процесуальних норм та правовідносин. Адміністративно-процесуальні норми та їх джерела. Поняття адміністративно-процесуальних правовідносин, їх структура та зміст. Суб'єкти, об'єкти та юридичні факти як елементи структури адміністративних процесуальних відносин.

Система адміністративних судів. Система адміністративних судів та порядок відводів суддів Порядок утворення і ліквідації суду Склад суду та порядок відводів суддів.Організація діяльності адміністративних судів та її складові.

Загальні засади звернення до адміністративного суду з позовом. Види учасників судового процесу за КАС України: помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст Сутність неналежної сторони в адміністративному процесі та процедури її заміни. Процесуальне правонаступництво в адміністративному процесі. Треті особи в адміністративному процесі Загальні вимоги до позовної заяви за КАС України, її структура та зміст. Наслідки недодержання вимог до позовної заяви. Юридична природа процесуальних строків та їх види в адміністративному процесі.

Підсудність та підвідомчість адміністративних справ. Публічно-правовий спір як предмет юрисдикції адміністративних судів. Поняття

підвідомчості справ адміністративному суду, Поняття підсудності адміністративних справ. Предметна підсудність. Територіальна підсудність адміністративних справ. Інстанційна підсудність адміністративних справ. Наслідки порушення правил підсудності. Розмежування предметної юрисдикції адміністративних судів. Правила розгляду адміністративним судом кількох пов'язаних між собою вимог. Правила інстанційної юрисдикції. Правила територіальної юрисдикції (підсудності). Виключна підсудність адміністративних справ.

Докази та доказування в адміністративних справах. Поняття, ознаки і мета процесу доказування в адміністративному судочинстві Поняття, ознаки та джерела доказів у адміністративному судочинстві Види доказів їх оцінка та заходи їх забезпечення в адміністративному судочинстві Подання доказів учасниками справи. Витребування доказів судом .Огляд доказів за їх місцезнаходженням. Судові доручення на збирання доказів. Забезпечення доказів: підстави, порядок, способи.

Провадження у суді першої інстанції. Справи, що розглядаються судом за правилами загального позовного провадження Письмові заяви учасників адміністративної справи, їх види. Підготовче провадження, його завдання та строк Примирення сторін в адміністративному судочинстві. Строки й порядок розгляду адміністративної справи Особливості розгляду адміністративної справи за правилами спрощеного позовного провадження

Судові рішення в адміністративному судочинстві. Судові рішення, види, набрання законної сили. Розгляд справ за правилами спрощеного позовного провадження. Розгляд типових та зразкових справ.

Апеляційне провадження. Право на апеляційний перегляд адміністративної справи Загальна характеристика апеляційного провадження. Порядок розгляду справи судом апеляційної інстанції. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги

Касаційне провадження. Право на касаційне оскарження судового рішення в адміністративній справі. Загальна характеристика касаційного провадження. Порядок розгляду справи судом касаційної інстанції. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги

Виконання судових рішень в адміністративних справах. Обов'язковість судових рішень. Судові рішення в адміністративних справах, які виконуються негайно. Порядок виконання судових рішень в адміністративних справах. Відстрочення і розстрочення виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення. Поворот виконання судових рішень в адміністративних справах. Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах

4. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ КОМПЛЕКСНОГО ФАХОВОГО ЕКЗАМЕНУ

Оцінювання комплексного фахового екзамену — передбачає оцінювання досягнення програмних результатів навчання на початковому рівні (короткий цикл) вищої освіти спеціальності 081 Право, який встановлює їх відповідність відповідної освітньо-професійної програми, рівню теоретичної підготовки, глибини професійних знань і вмінь, знання загальних концепцій, основних теоретичних та практичних проблем галузі..

Оцінювання комплексного фахового екзамену проводиться у тестовій формі за технологіями автоматизованої системи контролю та оцінювання знань здобувачів вищої освіти ZELIS 2.

Кожне тестове завдання оцінюється відповідно до рівня складності.

Вагові коефіцієнти кожного рівня складності:

1 рівень складності - 0,5

2 рівень складності – 0,8

3 рівень складності - 1.

Після проведення тестування, здобувач отримує оцінку стосовно обраної системи оцінювання.

Для визначення частки правильних відповідей використовується наступна формула:

$$Ч_{ВВ} = \frac{3 \cdot (0,5 \cdot K_{n0,5} + 0,8 \cdot K_{n0,8} + K_{n1})}{2,3 \cdot K}$$

де – кількість правильних відповідей на питання першого рівня складності з ваговим коефіцієнтом 0,5;

– кількість правильних відповідей на питання другого рівня складності з ваговим коефіцієнтом 0,8;

– кількість правильних відповідей на питання третього рівня складності з ваговим коефіцієнтом 1;

K – загальна кількість питань у білеті.

Оцінка розраховується таким чином:

$$Оц = Оц_{\min} + (Оц_{\max} - Оц_{\min}) * Ч_{ВВ},$$

де $O_{c_{min}}$ – нижня межа оцінки;

$O_{c_{max}}$ – верхня межа оцінки;

Чвв – частка вірних відповідей.

Після визначення оцінка переводиться із шкали ECTS до національної шкали.

Оцінювання комплексного фахового екзамену здійснює екзаменаційна комісія з атестації відповідно до Положення про екзаменаційну комісію з атестації здобувачів вищої освіти.

Кожен із складників системи оцінювання результатів освітньої діяльності здобувачів вищої освіти Університету оцінюється за 100-бальною шкалою (для дисциплін з підсумковою формою контролю екзамен — як сума результатів поточного і підсумкового контролю).

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в 4-бальну та шкалу за системою ECTS здійснюється в наступному порядку:

Шкала ДУЕТ, балів	Оцінка за 4-бальною шкалою	Шкала ECTS
90 – 100	відмінно	A
80 – 89	добре	B
70 – 79		C
66 – 69	задовільно	D
60 – 65		E
21 – 59	незадовільно з можливістю повторного складання екзамену (заліку)	FX
0 – 20	незадовільно з можливістю вивчення дисципліни за індивідуальним графіком у формі додаткової індивідуально-консультативної роботи	F

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО КОМПЛЕКСНОГО ФАХОВОГО ЕКЗАМЕНУ

Теорія держави і права:

1. Теоріядержави і права : навч. посіб. /С. К. Бостан, С. Д. Гусарєв, Н. М. Пархоменко та ін. К. :Академія, 2013. 348 с.
2. Теоріядержави і права. Академічний курс : підруч. / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і допов. К. :ЮрінкомІнтер, 2008. 688 с.
3. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. Вид. 4- те, допов. і перероб. К. : Правова єдність : Алерта, 2014. 524 с.
4. Тихомиров О. О. Юридична відповідальність за правопорушення в інформаційній сфері : навч. посіб. К. : Нац. акад. СБУ, 2015. 172 с.
5. Тихомиров Ю. А. Государство : монографія. М. : Норма ; Инфра-М, 2013. 320 с.

Конституційне право України:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Конституційне право України: навч. посіб. / В. Ф. Годованець, А. С. Головін. К. : ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2011. 384 с. Бібліогр.: 365-381 с.
3. Скрипнюк О.В. Конституційне право України: підручник / О.В.Скрипнюк. – К.: Ін Юре, 2010. 672 с.
4. Європейська конвенція про громадянство від 7 листопада 1997 року. Відомості Верховної Ради України. 2008. № 13. Ст. 359.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. Офіційний вісник України. 1998. № 13.
6. Європейська Конвенція про громадянство. Міжнародний договір від 7 листопада 1997 року (Витяг). Бюлетень законодавства і юридичної практики України. 2001. № 11. с. 69-77.
7. Конвенція про статус біженців від 28 липня 1951 року. URL: zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_011
8. Виборчий кодекс України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 7, № 8, № 9, ст.48)
9. Про державний кордон України. Закон України від 4 листопада 1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 2. Ст. 5.
- 10.Про Конституційний Суд України Закон України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 35, ст.376)
- 11.Про місцеве самоврядування в Україні Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, N 24, ст.170
- 12.Про громадські об’єднання Закон України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 1, ст.1)

Цивільне право :

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15>
2. Цивільне право України: Підручник: У 2 кн. / За ред. О.В.Дзери, Н.С.Кузнецової. – К.: Юрінком-Інтер, 2016 (Кн.1).
3. Цивільне право України: Підручник: У 2 т. / За заг.ред. В.І.Борисової, І.В.Спасібо-Фатєєвої, В.Л.Яроцького. – Х.: Право, 2017(Т.1)
4. Цивільне право України : посібник для аудиторного і самостійного вивчення курсу / кол. авт. ; за ред. проф. Є.О. Харитонова, доц. І.В. Давидової, доц. К.Г. Некіт. / Одеса : Фенікс, 2016. – 570 с.
5. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини від 04.11.1950 р. Права людини: Міжнародні договори ООН і РЄ. – К., 2001.

Цивільне процесуальне право:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
2. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України. За заг.ред. Короеда С.О. Київ: видавничий дім «Професіонал», 2020. 496 с.
3. Цивільний процес України: навч.посіб. К.В.Гусаров, М.В.Жушман, С.О.Кравцов та ін. Харків: Право, 2018. 362 с.
4. Васильєв С. В. Цивільний процес України: навч. посіб. Київ: Центр навч. літер., 2019. 344 с.
5. Немеш П.Ф., Феннич В.П. Курс цивільного процесу. Загальна частина. Підручник. Київ: ТОВ «РІК-У», 2020. 808 с.
6. Цивільний процес України: підручник / За ред.. Ю.С.Червоного. Київ: Істина, 2017. 342 с.

Кримінальне право:

1. Кримінальний кодекс України (із змінами та доповненнями станом на 5 лютого 2014 року). Х.: ТОВ «Одіссей», 2014, 240 с.
2. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / за ред. В.Я. Тація, В.І.Борисова, В.І.Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Х.: Право, 2015, 528 с.
3. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник /За ред. проф. В.Я. Тація, В.І.Борисова, В.І.Тютюгіна. - 5-те вид., переробл. і допов.– Х.:Право,2015, 680 с.
3. Кваліфікація злочинів, підслідних органам внутрішніх справ: [підручник] / Коваленко В. В., Джужа О. М., Савченко А. В., Вартилицька І. А., Кісілюк Е. М., 232 с.
4. Стрельцов Є. Л. Кримінальне право України. Особлива частина: [підручник] / Є. Л. Стрельцов; МОН України. Вид. 4-те, перероб. та доп. Х. : Одіссей, 2009, 495 с.

6. Шевчук А. Кримінальне право України (Особлива частина) : для студ. вищ. навч. закл. / Андрій Шевчук, Марія Дякур; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2013. 471 с.

Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]; за ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2010. 456 с.

Кримінально-процесуальне право

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

2. Кримінальний процес: підручник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова, В. В. Луцика. Львів: ЛьвДУВС, 2019. Ч. 2. 616 с

3. Кримінальне процесуальне право України: навч. посібник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова. – Львів: ЛьвДУВС, 2017. – 774 с

4. Баулін О.В. Кримінальне процесуальне право України: Навч. посіб. / О.В. Баулін.- 3-тє вид., допов. і перероб. – Київ: Правова Єдність, 2018. 152 с.

Кримінальний процес : навч. посібник / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів та ін. Харків : Право, 2017. 288 с.

Господарське право:

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. №18-22. Ст. 144

2. Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та громадських формувань” від 15.05.2003 р. ВВР України. 2003. №31-32. Ст.263.

3. Вінник, О. М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина) / О. М. Вінник. Київ : Видв-во Ліра-К, 2018. -240 с.

4. Милаш, В. С. Господарське право : навч. посіб. / В. С. Милаш. Харків : Право, 2017. 328 с.

5. Щербина, В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. 6-те вид., перероб. і доп. К. : ЮрінкомІнтер, 2013. 640 с.

6. Господарське право : підручник / ред.: Д. В. Задихайло, В. М. Пашков. Х. : Право, 2012. 696 с.

Трудове право:

1. Кодекс законів про працю України: Затверджений Законом УРСР від 10 грудня 1971 р. Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Додат. до № 50. Ст. 375.

2. Мельник К. Ю. Трудове право України: підручник / К. Ю. Мельник; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Діса плюс, 2014. 479 с.

3. Трудове право України (Особлива частина): навч. посіб. / Н. Д. Гетьманцева, І. Г. Козуб; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці : Рута, 2014. 503 с.
4. Трудове право України: підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С. М. Прилипко [та ін.]. 5-те вид., допов. Харків : Право, 2014. 757с.
5. Трудове право України : академ. курс : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 5-те вид., переробл. та допов. К. : Ін Юре, 2014. 548 с

Адміністративне право та процес:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Електронний ресурс : прийнятий Законом Української РСР від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х (зі змінами та доповненнями). Режим доступу до електронного ресурсу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page>.
2. Про місцеве самоврядування в Україні. Електронний ресурс: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст.170; Верховна Рада України : офіційний веб-портал : Законодавство України. Режим доступу до електронного ресурсу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
3. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII Відомості Верховної Ради України. 2016. № 4. Ст. 43; Верховна Рада України : офіційний веб-портал : Законодавство України. Режим доступу до електронного ресурсу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
4. Кодекс адміністративного судочинства України : прийнятий Законом України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. – 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446; Верховна Рада України : офіційний веб-портал : Законодавство України. Режим доступу до електронного ресурсу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
5. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
6. Мельник, Р. С. Загальне адміністративне право : навч. посіб. / Р. С. Мельник, В. М. Бевзенко ; за заг. ред. Р. С. Мельника. Київ : Ваіте, 2014. 375 с.
7. Курс адміністративного права України: Підручник. / Колпаков В.К., Кузьменко О.В., Пастух І.Д., Сущенко В.Д. (спец. ред.). 2-ге вид. перероб. та допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. 872 с.